

MIEJSCA PAMIĘCI W GMINIE ZAKROCZYM

MATERIAŁ PROMOCYJNY URZĘDU MIEJSKIEGO W ZAKROCZYMIU



**Dofinansowano
ze środków
Ministra Kultury
i Dziedzictwa Narodowego**

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**





Pomnik i Skwer Żołnierzy Września 1939 r.

W czasie obchodów kolejnej z rocznic obrony Zakroczymia, odsłonięto obelisk i nadano imię skwerowi położonemu przed cementarzem parafialnym w Zakroczymiu. Ku pamięci żołnierzy, którzy wówczas bronili naszej ziemi, skwer otrzymał imię „Żołnierzy września 1939 r.”. Obroną odcinka Zakroczymia dowodził wówczas dowódca 2 Pułku Piechoty Legionów z Sandomierza, płk. Ludwik Czyżewski. Jedną z ulic Zakroczymia nosi jego imię.

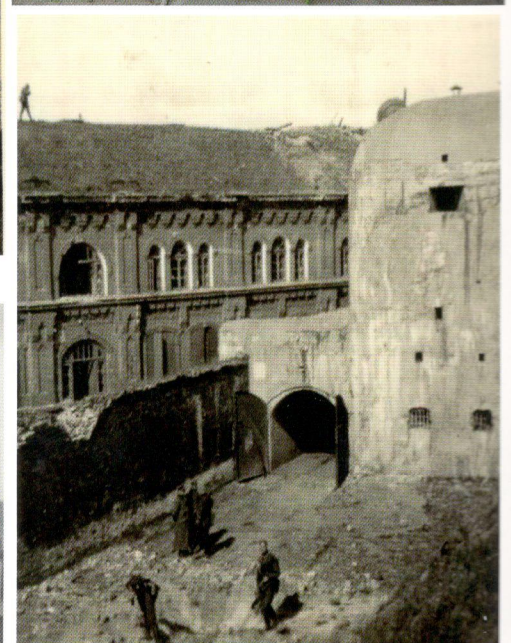
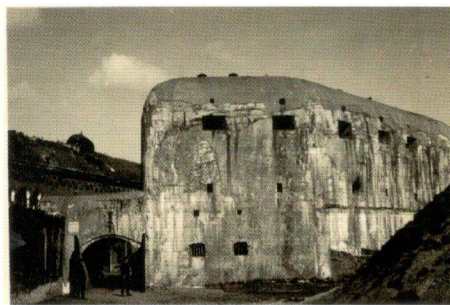


Fort nr 1 w Zakroczymiu

W 1806 roku na rozkaz samego Napoleona, zaczęto sypać szańce Twierdzy Modlin. Od 1832 roku car rosyjski rozbudował Twierdzę do obecnych rozmiarów. Od 1883 roku zaczęto budować pierwszy pierścień fortów w tym Fort nr 1. W latach 1912-1914 dobudowano drugi pierścień fortów, wszystkie przy tym modernizując.

W 1939 r Fort bronił się po bohatersku, do 29 września. 1 sierpnia 1944 r. wybuchło Powstanie Warszawskie, hitlerowcy deportowali mężczyzn w wieku 14-65 lat ze stolicy na Fort nr 1 w Zakroczymiu. Fort nr 1 jest najlepiej zachowanym fortem, praktycznie bez żadnych przeróbek i wyburzeń od 1939 roku. Oprócz Fortu nr 1, zwiedzać można jeszcze sześć innych fortów.

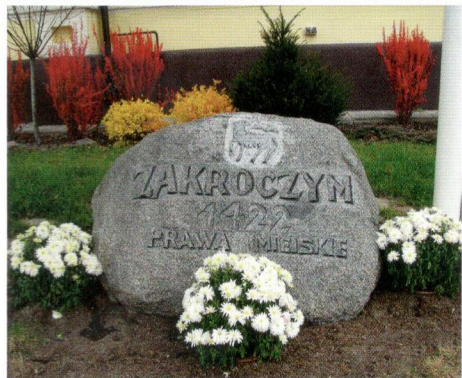
Na szczycie jednej z kazamat naszego fortu, znajduje się symboliczny kamień-pomnik - upamiętniający fenomen słynnej „Rodziny Zakroczymskiej”.





Zabytkowy budynek Urzędu

Budynek Urzędu ma około 200 lat. Niegdyś znajdowała się tu rezydencja rejenta. Fronton budynku jest zabytkowy i pozostał niezmieniony. Znajdują się tu oryginalne łuki okienne, zabytkowe ażurowe schody, oraz oryginalne balustrady balkonowe.



Cmentarz parafialny

Funkcjonuje od 1805 roku, od kiedy to zaczęto dokonywać pochówków „za miastem”. Wchodząc na teren nekropolii, mijamy dawną rogatkę miasta, dziś grób księdza Piotra Skury, wieloletniego proboszcza parafii św. Józefa w Zakroczymiu. Dalej dochodzimy do kwatery żołnierzy Wojska Polskiego, poległych w 1939 roku oraz pomordowanych wtedy mieszkańców. Zadbana kwatera, dobrze architektonicznie opracowana z dumnie powiewającą nad nią „biało-czerwoną”, jest obiektem szczególnej troski,

zarówno władz miasta jak i jego mieszkańców. Na cmentarzu można spotkać wiele zabytkowych nagrobków z XIX wieku. Spoczywa tu m.in. lekarz sztabowy wojsk polskich z okresu Powstania Listopadowego. Wiele było mogił Powstańców Styczniowych, do dziś zachowała się jedna Ś.p. Lucjana Brauna. Liczne są mogiły Powstańców Warszawskich, a wśród nich mogiła 14-letniego powstańca Artura Paplińskiego. W 1945 roku na nasz cmentarz ekshumowano ofiary hitlerowskich siepaczy

z Fortu nr 3 w Pomiechówku. Są też zbiorowe groby Zakonu Sióstr Wspomożycielek oraz Zakroczymskich Ojców Kapucynów gdzie spoczywa również o. Benignus Sosnowski. Uwagę zwraca odrestaurowana mogiła siostry o. Honorata Koźmińskiego. W każdą ostatnią niedzielę września, od kilkudziesięciu lat, przy kwatery poległych żołnierzy, odbywają się uroczystości upamiętniające obronę pododdziału Zakroczym w 1939 roku. Uroczystości te uświetnia Kompania Honorowa Wojska Polskiego saperów z Kazunia.





Szkoła im. "Pomnik Wdzięczności"

Jest to jedyna w Polsce szkoła, która nosi takie imię. Została ona oddana do użytku w 1932 roku jako jedna z najnowocześniejszych w województwie. We wrześniu 1939 roku uszkodzenia wojenne nie były zbyt wielkie - ale hitlerowcy postanowili ją rozebrać. Uzyskany z obiektu budulec, przeznaczili na utwardzenie dróg. Pozostały jedynie fundamenty...

Cudem uratowani przez mieszkańców Zakroczymia i 36-ciu okolicznych miejscowości więźniowie Fortu nr 1 w Zakroczymiu, aby podziękować za ocalone życie

,postanowili odbudować szkołę dla zakroczymskiej młodzieży. Dotrzyli słowa. 16 kwietnia 1950 roku szkoła znów otworzyła swoje podwoje dla dziatwy szkolnej. Ocaleni więźniowie ufundowali sztandar i nadali szkole to wyjątkowe imię: Pomnik Wdzięczności.



Pomnik Latarnia

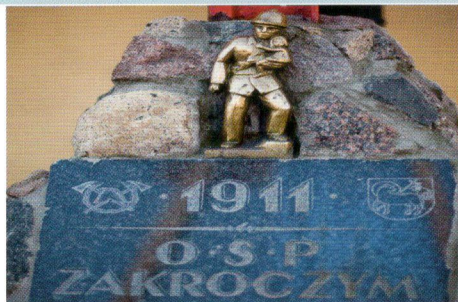
Wystawiona została na Rynku w latach dwudziestych, dla uczczenia tych co walczyli z zaborcą w czasie Powstania Styczniowego. Zniszczona w 1939 r. Z okazji obchodów 900-lecia Zakroczymia, została zrekonstruowana. Na latarni znajduje się: godło państwowe, herb Ziemi Zakroczymskiej, herb miasta

i Gwiazda Zakroczymska. Na cokole umieszczono dwie tablice z napisami: „Powstańcom z roku 1863 i Bojownikom walk o wolność w latach 1939-1945 Społeczeństwo Zakroczymia”; „W 1965 na miejscu dawnego Ratusza wzniesiono ten pomnik w 900-lecie istnienia Zakroczymia”.



Pamiątkowa sygnaturka strażacka

W 2011 r. z okazji obchodów 100-lecia istnienia OSP w Zakroczymiu, zrekonstruowano dzwonek alarmowy straży ogniowej, zachowując oryginalne elementy: dzwonek, szynę i sylwetkę strażaka.





Kościół pw. Św. Wawrzyńca i Klasztor o.o. Kapucynów

Barokowy Kościół pw. Św. Wawrzyńca z 1498 roku i klasztor o.o. Kapucynów z XVIII wieku.

W 1757 roku biskup płocki wprowadził do niego zakonników. Ołtarz zdobi obraz Św. Wawrzyńca namalowany przez Szymona Czechowicza w 1758 roku. Dobrze zachowany jest

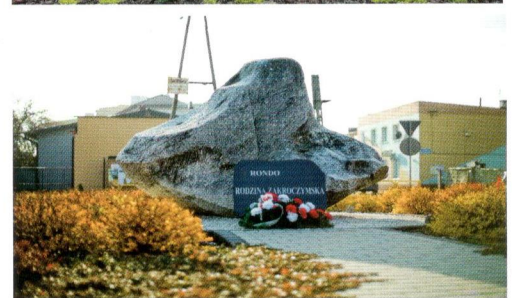
refektarz, który we wrześniu 1831 roku był miejscem obrad Sejmu Powstańczego Państwa Polskiego. Na murze klasztornym, znajdują się liczne tablice pamiątkowe. Z okazji 100-tniej rocznicy śmierci błogosławionego Honorata w nawie bocznej umieszczono odrestaurowany ołtarz przy którym sprawował eucharystię bł. Honorat.



Pomnik i Rondo „Rodzina Zakroczymska”

Po wybuchu Powstania Warszawskiego, hitlerowcy pieszo przypędzili mężczyzn w wieku 14-65 lat z miejscowości okalających stolicę do Fortu nr 1 w Zakroczymiu. Tak zwani „zakładnicy powstania” zabierani byli ze swych domów boso, niejednokrotnie tylko w bieliźnie. Zakroczymianie z narażeniem życia, zorganizowali pomoc dla uwięzionych. Do akcji przyłączyli się mieszkańcy 36 ciu sąsiednich miejscowości.

Wchodzili na teren Fortu nr 1 pod pretekstem pomocy swoim bliskim. Tak powstała tak zwana „Rodzina Zakroczymska”. Przez obóz na forcie przeszło około 12 tysięcy niedoszłych uczestników Powstania Warszawskiego. Obelisk na rondzie w Zakroczymiu wzniesiono dla upamiętnienia tego niezwykłego aktu odwagi, poświęcenia i solidarności mieszkańców Zakroczymia z ofiarami prześladowań.



Poczhalteria

Naprzeciwko zabudowań Klasztoru o. Kapucynów, od 1842 roku, znajdował się zajazd pocztowy. Pamiątką po tym okresie jest tzw. Poczhalteria, czyli stalowy słupek, gdzie zatrzymywały się dyliżanse. Od roku 1870 w dawnych budynkach poczty,

funkcjonowała katolicka karczma bezalkoholowa, która powstała z inicjatywy o. Honorata Koźmińskiego. Na szynie kolejowej, zachowały się ślady przestrzelin, pamiątka po walkach o Zakroczym we wrześniu 1939 roku.





Prochownia na Gałachach

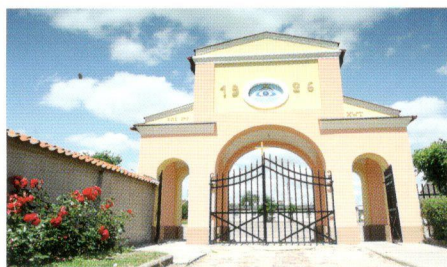
Została zbudowana w 1887 roku, jako zaplecze amunicyjne dla Fortu Nr 1 w Zakroczymiu. Na elewacji budynku zachowało się około dwóch tysięcy „autografów” wartowników carskich i polskich, strzegących tego obiektu. Budynek składa się z sześciu komór i jest jednym z najlepiej zachowanych obiektów militarnych Twierdzy Modlin.



Kościół Parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Św. w Zakroczymiu

Pierwotnie była to kaplica grodowa, fundowana w XI w. Kościół wzmiankowany już w 1473 roku. Wzniesiony w połowie XVI w. na planie prostokąta, gotycko-renesansowy, trójnawowy, trzyprzęsłowy, pseudobazylikowy. Na zewnątrz opięty uskokowymi skarpami, orientowany. Murowany z cegły w układzie mieszanym z przewagą gotyckiego. W ściany zewnętrzne wkomponowano dwie kamienne kule z czasów potopu szwedzkiego i jeszcze bardziej wiekowe żarno młyńskie. W ołtarzu głównym, obraz Matki Bożej Łaskawej, zwanej też Zakroczymską z dzieciątkiem, pochodzący z 1663 roku. Kaplica św. Barbary z ołtarzem z przełomu XV i XVI wieku. Zniszczony w 1939 roku, odbudowany według projektu architekta Stefana Putowskiego, dzięki

staraniem ówczesnego proboszcza kan. Piotra Skury. Odbudowaną świątynię konsekrował w 1949 roku biskup płocki Tadeusz Paweł Zakrzewski.





Honoratianum

Jest poświęcone działalności błogosławionego ojca Honorata Koźmińskiego. Jego imieniem nazwana jest główna ulica Zakroczymia. Ojciec Honorat osiadł w Zakroczymiu w czasach, gdy władze carskie kasowały klasztory i posługiwał tu około 28 lat. Tłumaczył on pisma, wydawał swoje opracowania o treści religijnej. Założył szereg z g r o m a d z eń

zakonnych habitowych i bezhabitowych, które podejmowały pracę charytatywną i opiekuńczą na rzecz młodzieży szkolnej, osób starszych i chorych. W 1949 roku wszczęto proces beatyfikacji ojca Honorata. 16 października 1988 roku, w 10 rocznicę pontyfikatu, papież Jan Paweł II ogłosił o. Honorata błogosławionym.



Ośrodek Apostolstwa Trzeźwości im. ojca Benignusa Sosnowskiego

Ośrodek Apostolstwa Trzeźwości to znane w całej Polsce miejsce ogólnopolskich zjazdów, szkoleń, seminariów i mityngów dla ludzi uzależnionych od alkoholu i ich rodzin. W roku 1968 z inicjatywy ojca Benignusa Sosnowskiego powstał Dom Rekolekcyjnego Duszpasterstwa Trzeźwości w którym jest szerzona

idea trzeźwości i abstynencji. W 1982 roku został zatwierdzony statut i nazwa ośrodka „Ośrodek Apostolstwa Trzeźwości Warszawskiej Prowincji Zakonu Braci Mniejszych Kapucynów”. Ośrodek nie jest jednostką leczenia odwykowego lecz domem rekolekcyjnym, który wydaje także swój periodyk „Trzeźwymi bądźcie”.



Grób Cyganów

8 września 1944 r. w lesie na Zakroczymskiej Duchowiźnie, hitlerowcy rozstrzelali ponad 100 osób pochodzenia romskiego. Ich zwęglone szczątki, spoczywają tu we wspólnej mogile. Ongiś cygańskie tabory, chętnie zatrzymywały się w tym lesie, ten tabor został tu na zawsze. Dziś jest to miejsce, bardzo często odwiedzane przez potomków zamordowanych.

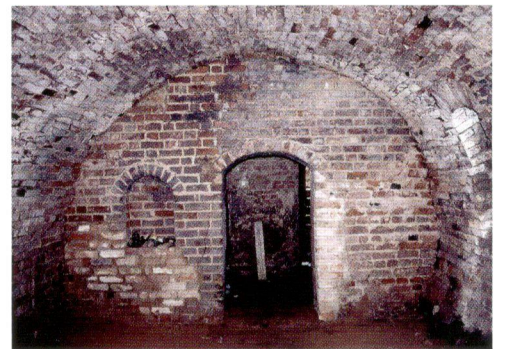




Góra zamkowa

Ciekawym obiektem do zwiedzania jest Góra Zamkowa - dawne XVI wieczne grodzisko, otoczone wiekowymi lipami, a także "zamek" ulokowany nad brzegiem Wisły. Pozostały po nim tylko piwnice. Obecnie mieści się w tym miejscu gospodarstwo agroturystyczne „Kasztelania Pod Lipami”. Panorama Zakroczymska E.J. Dahlberga, wyraźnie przedstawia istnienie zamku. Zakroczym był bowiem niegdyś ośrodkiem organizacji terytorialnej - kasztelanią. Zamek popadł w ruinę w czasie wojen szwedzkich, choć niektóre źródła podają, że w 1645 roku był jeszcze

zamieszkały. Z zamku mimo wojen i pożarów do naszych czasów zachowały się piwnice, analiza cegieł potwierdza pochodzenie zamku z XVI wieku. Obecni prywatni właściciele pobudowali na ruinach piwnic dom w formie dworku. Zabytkowe ruiny pozostały nietknięte, właściciele dbają aby nie niszczały. Zabudowania otacza wspaniały, wielowiekowy park. Ze skarpy na której stoi dom rozciąga się malowniczy widok na dolinę Wisły.



Garnizon Nowowilejka

Jest to skansen militarny z salą tradycji I Modlińskiego Pułku Przeciwlotniczego, założony w Zakroczymiu, przez członka Klubu Przewodników Terenowych. Na niewielkim terenie zgromadzone zostały liczne pamiątki po tej jednostce, w tym imponujący zbiór pojazdów samochodowych, urządzeń radarowych i trzy armaty. Można zobaczyć tu również duży zbiór amunicji artyleryjskiej, raketowej i strzeleckiej oraz bardzo ciekawe pamiątki z "życia codziennego" I Modlińskiego Pułku Przeciwlotniczego. Skansen militarny połączony jest z usługami gastronomicznymi (wspaniała

wojskowa kuchnia polowa). Prowadzony jest przez miłośnika militariów. Skansen obejmuje zabytkowe obiekty militarne, tablice pamiątkowe, stare dokumenty i elementy wyposażenia wojskowego.



Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

Dofinansowano ze środków
Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Zrealizowano w ramach zadania
"Rewitalizacja mogił
żołnierzy poległych we wrześniu 1939 r.
w obronie Zakroczymia"

Redakcja broszury:
Urząd Miejski w Zakroczymiu
ulica Warszawska 7
05-170 Zakroczym
tel. 22 785 21 45
urząd@zakroczym.pl